

de houder, **FREDRICK HENDRICK, PRINCE**
STATEN VAN HOLLANDT den Eedt doett

PKN

Stichting voor
onderzoek
historische
tabakspijpen

Jaargang 47, nummer 175, januari 2025

Bestuursmededelingen	1
De verloren zoon. Een stripverhaal uit de achttiende eeuw op een chique tabaksdoos Bert van der Lingen	4
Leden van de Staten-Generaal, 1742 Bas Konijnendijk	9
Salomon van Wijmen pijpenmaker (1771-1773) en boef Ruud Stam	14
Een pijpenpeuter en een stoppertje met een verhaal Ruud Stam	18
De pijpenmaker Nicolaas van Son de Lang uit Gorinchem en het merk NVSDL met vis gekroond (1819-1823) Bert van der Lingen	20

Pijp van de maand januari 2025

Iedere maand lichten we op www.tabakspijp.nl een bijzondere pijp uit. Deze maand is dat een uiterst curieus Duits pijpje dat van het karakteristieke 'Keulse' steengoed is gemaakt, een materiaal dat niet bekend staat om haar goede rookseigenschappen. Waarschijnlijk is dat ook de reden dat dergelijke pijpjes zo schaars zijn. Dit is een sigarenpijpje met twee verschillende afbeeldingen op de ketel die in meer kleuren is uitgevoerd. Datering circa 1900.

www.tabakspijp.nl

-
-
-

Een pijpenpeuter en een stoppertje met een verhaal

Ruud Stam (ruudstam@tabakspijp.nl)

Tussen de persoonlijke spullen van mijn overgrootvader kwam een botje tevoorschijn: een hazensprong. Dat is een botje uit de achterpoot van een haas dat gebruikt werd om de pijp mee leeg te maken (afb. 1). Al vroeg werd uitgevonden dat dit botje daar zeer geschikt voor was. En het was een heel goedkoop gebruiksvoorwerp van natuurlijk materiaal. Deze pijpenpeuters werden veel gebruikt en zeker op het platteland. Het werd gebruikt door rokers van alle rangen en standen. Toen de pijpenpeuter steeds meer een prestige object werd, werd deze ook in metaal, zoals zilver (afb. 2) en brons nagemaakt, of werd het botje van zilverbeslag voorzien (afb. 3). Hiermee werd de goedkope hazensprong omgevormd in een kostbaar gebruiksvoorwerp.

Naast de pijpenpeuter bevond zich tussen de spullen ook een fraai pijpenstoppertje (afb. 4). Het is samengesteld uit een cent een stuiver en de helft van een halve cent. Bij elkaar zes en een kwart cent. Dit stoppertje is in de Tweede Wereldoorlog gemaakt door mensen die tegen het Nazi-regiem stil verzet pleegden. Immers Zes-en-een-kwart was de bijnaam van Arthur Seyss-Inquart, de gehate Rijkscommissaris in de bezette Nederlandse gebieden. In 1940 werd hij Rijkscommissaris en ontwikkelde zich tot een van de meest beruchte Nazi's. Hij was onder meer verantwoordelijk voor

Afb. 1. Pijpenpeuter van been: een hazensprong. Collectie auteur, foto Bert van der Lingen.

Afb. 2. Pijpenpeuter van zilver in de vorm van een hazensprong. Zwaardje gekeurd 1814-1905,

Afb. 3. Pijpenpeuter gemaakt met zilverbeslag, begin 19e eeuw. Foto en collectie Mr. F. J. Haffmans Kunst en Antiekhandel Utrecht.

de deportatie van meer dan honderdduizend Joden naar de concentratiekampen. Na de oorlog was hij een van de 22 belangrijkste Nazimisdadigers die tijdens het Neurenberg Tribunaal ter dood werden veroordeeld.

Behalve stoppertjes met het vijfcentstuk op zijn kant werden er bijvoorbeeld ook poppetjes gemaakt van dezelfde combinatie van munten. Alle bedoeld als spot op de zo gehate Rijkscommissaris.

Afb. 4a-c. Een pijpenstoppertje gemaakt van een cent (1929), een stuiver (1940) en de helft van een halve cent. Collectie auteur, foto's Bert van der Lingen.

Bestuur

Voorzitter:

Ruud Stam,

ruudstam@tabakspijp.nl

Secretaris:

Arjan de Haan,

arjandehaan@tabakspijp.nl

Penningmeester, ledenadministratie:

Henk van Assema,

henkvanassema@tabakspijp.nl

Website en drukwerk:

Ewout Korpershoek,

ewoutkorpershoek@tabakspijp.nl

Kopij en eindredactie:

Bert van der Lingen,

bertvanderlingen@tabakspijp.nl

Abonnement en betaling

Contributie voor Nederland: € 35,00 per jaar

Contributie voor buitenland: € 45,00 per jaar

Stichting PKN, IBAN: NL05 INGB 0004851870 (BIC: ING NL2A)

Kamer van Koophandel : 54719992

Meer informatie www.tabakspijp.nl - info@tabakspijp.nl

© PKN. Overname van artikelen en illustraties is slechts toegestaan na voorafgaande toestemming van de redactie. Auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor hun bijdrage.

ISSN: 0924-4158

Voorzijde en achterzijde kaft: Op de achtergrond een afbeelding van Frederik Hendrik die de eed afneemt als stadhouder van de Staten van Holland, 1625 (Wikipedia collectie Rijksmuseum). Zie artikel p. 9. Op de achterzijde een fraai bewerkte tabaksdoos (zie artikel p. 4).

